

Kaimas prie lakštingalų upės

Tęsinys.

Pradžia Nr. 29 (1195)

Gudynas Vytautas-Papartis ir Antanas Gudynas-Speigas kartu su Povilu Pečiulaičiu-Lakštingala dažnai ateidavo į mano tėviškę ir pas mane meškeriojantį Jiesioje pasikalbėti apie gimnazistų nuotaikas ir kauniečių gyvenimą. Visi jie dėvėjo Lietuvos kariuomenės uniformas. Tėviškės vakarėliuose Antanas būdavo su simpatiška mergina Veronika. Juodu slapta sutuokė Išlaužo klebonas Gurevičius. Partizaniškoje šeimoje Verutė augino tris ar keturis vaikelius. Vytautas Gudynas organizavo pirmųjų vietos partizanų būrį ir nuo 1945 metų spalio 30 dienos buvo GVR Kęstučio kuopos 2 būrio vadu. Jis į savo būrį priėmė iš Veiverių sribų pasitraukusį brolių Antaną-Speigą. Būrio kovotojai dažnai susirinkdavo pas Cepeliškių pasodoje gyvenusius Mockapetrius. Būrys dalyvavo Šilavoto sribų būstinės – „mūriuko“ puolimuose ir daugelyje kitų mūšių. Papartis žuvo būdamas partizanų kuopos vadu 1947 metų vasario 6 dieną, kai trys partizanai buvo sovietų užklupti Gražučių kaime Jundilų sodyboje. Antanas buvo labai atsargus, nors dalyvavo daugelyje kautynių ir susidūrimų su čekistais ir sribais, bet laimingai išeidavo iš apsupties, išvengdavo pasalo. Antanas žuvo 1953 metų liepos 4-osios naktį. Jį ir Klemenšą Stačioką Bačkininkų miške nužudė išdavikas, KGB agentas „Vacys“, buvęs GVR laikinasis vadas Algirdas Liutkus-Žilvinas. Antanui suteiktas Kario savanorio statusas 2007 metais, o Vytautui – 2016 metais. Abiem po mirties.

Brolių jaunesnioji sesuo Danutė, po mamos ir broliuko Juozuko ištremimo 1948 metų gegužės 22 dieną, buvo prisiglaudusi pas Jakučionius (amerikonus). Kai juos trėmė, Danutė bandė bėgti per ledus nešančią Jiesią. Kareiviai ją vijosi ir šaudė, sugavo ir kruvinomis nuo aštraus ledo kojomis ir rankomis atsivarė į kiemą. Danutę Garliavoje atskyrė nuo Jakučionių ir ištremė atskirai pas mamą į Usolės rajoną. Grįžo Danutė Gudynaitė-Katalynienė silpnos sveikatos. Apsigyveno už Balbieriškio Sūkurio kaime, vėliau persikėlė į Alytų. Partizanų motina ir jauniausias broliukas sugrįžę iš tremties gyveno Prienų rajone Rutkiškių kaime. Juozas buvo vedęs Magdutę Petrauskaitę. Dabar motina yra seniai mirusi, o Juozas mirė prieš devynerius metus. Našlė Magdutė persikėlė gyventi į Kazlų Rūdą.

Tėvas ir trys broliai Žemaičiai. Antanas Žemaitis (1900–1976) mano dėdė buvo 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų savanoris, dalyvavęs vežant lenkus nuo Širvintų ir Giedraičių. Trys jo sūnūs Žemaičiai iš Jurginiškių kaimo, mano pusbroliai, dažnai viešėdavo mano tėviškėje, partizanavo Pajiesio apylinkių miškuose.

Vytautas Žemaitis-Saulius (1927–1948) „1947 metų liepos mėnesį tapo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės 3-ios kuopos kovotoju – partizanu. Praėjus bandomajam laikotarpiui, Pajiesio miške Geležinio Vilko rinktinės vado Daumanto ir štabo pareigū-

nų Vylius, Kurto ir Juodvarnio aki-vaizdoje prisiekęs besąlygiškai vykdyti Laisvės kovotojo pareigas, Vytautas Žemaitis – Sauliaus slapyvardžiu buvo paskirtas Geležinio Vilko rinktinės 3-ios kuopos 2-o būrio pirmo skyriaus kovotoju. Saulius buvo aktyvus kovotojas, ypač pasižymėjęs 1947 metų lapkričio 1-ąją (Visų Šventų) dieną Pakeklio kaime Antano Drūlios sodyboje vykusių kautynių su Veiverių enkavedistų grupe metu. Rinktinės vadas Daumantas Sauliui pareiškė pagyrimą ir padėką“.

Jis partizanavo Pajiesio, Prienų, Pakuonio ir Veiverių apylinkių miškuose vos dešimtį mėnesių. Buvo kartu su Geležinio Vilko rinktinės vadu Algirdu Varkala-Daumantu. Žuvo kartu su vadu ir dar keturiais partizanais Prienų rajono Čiudiškių kaime išduoti KGB agentų „Vasiljev“ ir „Jono“ ir apsupti KGB ir sribų 1948 metų kovo 18 dieną. Vytautas buvo neatpažintas. Ka-

Vytautas Žemaitis-Saulius

rio savanorio statusas jam suteiktas 2011 metų lapkričio 21 dieną.

„1948 metų kovo 17 dienos naktį, rinktinės vadas Daumantas su septyniais partizanais atėjo į Trakinės kaimo Povilo Mačiutos sodybą ir pasiliko nakvoti. Rytė apie 9 valandą nuo Išlaužo pusės Mačiutos sodybos link artėjančią emgiebė „baudėjų“ grupę pastebėjo šeimnininkė ir pasakė partizanams. Paskubom pastvėrę ginklus partizanai išėjo iš trobos ir prisidengdami trobesiais traukėsi nuokalnėn Juodupės upelio krūmokšnių link. Partizanams einant per upelio krantuose sušalusį ledą juos kirta sutelkta priešų kulkosvaidžių ugnis. Žuvo rinktinės vadas majoras A. Varkala-Daumantas, Vytautas Žemaitis-Saulius, Kazys Gutauskas-Vaidila, Antanas Pranka-Vytautas, Vytautas Jundilas-Jaunutis ir Zigmas Juška-Zigmantas. Iš kautynių lauko pavyko pasitraukti tik Antanui Gudynui-Speigui ir Vytautui Uždaviniui-Lakštingalai. Sužeistas Speigas tos dienos vakare atėjo į Grabavos kaimo Ruseckienės sodybą, kur buvo dvi partizanų slėptuvės ir pasiliko čia gydytis.“ (Vytauto Juodsnukio paliudijimas.)

Partizanui Vytautui Žemaičiui-Sauliui 2015 metais suteiktas Kario savanorio statusas po mirties.

Leonardas Žemaitis-Pirmas (1926–1989). Iš pradžių Leonardas bandė formuoti savo atskirą partizanų

būrį, bet Pajiesio partizanų sudraustas tos idėjos atsisakė. Įstojo į jau veikiančią „Vilko“ būrį. 1945 metų birželio 18 dieną jį važiuojantį dviračiu per miškus iš Jurginiškių į Pajiesį sučiupo sribai ir areštavo. Kalėjo Intos lageriuose, dirbo anglies kasyklose. 1959 metais sugrįžęs į Lietuvą Leonardas apsigyveno Jonučiuose. Mirė nuo širdies smūgio. Palaidotas Jonučių kapinėse. Partizanui Leonardui Žemaičiui-Pirmui 2015 metais suteiktas Kario savanorio statusas po mirties.

Bronius Žemaitis (1931–1954) partizanų ryšininkas. KGB nesuradusi įkalčių, kad galėtų Bronių areštuoti, nužudė Veiverių plente, šalikele einantį namo iš darbo melioracijos objekte. Panašiu būdu vėliau buvo nužudyti kunigai Juozas Zdebskis ir Bronius Laurinavičius. Bronius palaidotas Jonučių kapinėse bendrame šeimos kape. Jie visi trys mano pusbroliai.

Bronius Vilkas-Kėkštas (1926–1995) mano pusbrolis. Gyveno Degimų kaime. Dalyvavo Degimų, Šilavoto, Prienlaukio ir Veiverių apylinkių mūšiuose su sribais ir NKVD kariuomene. Vėliau vado pavedimu pasitraukė iš partizanų, iš Juozo Lukšos gavo dokumentus svetima Vinco Klimavičiaus pavarde ir įstojo į Geležinkelių technikumą. Buvo čekistų išaiškintas (išduotas kovos draugo). Karinio tribunolo 1946 metų sausio 18 dieną nušautas 10 metų ITL ir 5 metams tremties su turto konfiskavimu. Pradžioje kalėjo Pečioros lageriuose, o 1949 metais pervežtas į Magadano ypatinguosius lagerius. 1959 metais grįžęs į Lietuvą apsigyveno Grigiškėse. Ten 1995 metų vasario 16 dieną mirė nuo Magadane gautos plaučių ligos. Palaidotas Lentvario kapinėse. Jam 2015 metais suteiktas Kario savanorio statusas po mirties.

Bronius nuo sovietų armijos slėpėsi tėviškėje. Kartą apsilonkę pažįstami partizanai Žaliukas, Žaliavelnis, Kurtas, Tigras ir kiti pakvietė Bronių eiti su jais. Jis sutiko ir partizanavo Žaliuko būryje nuo 1944 metų rudens iki 1945 metų rudens. Dalyvavo visose to meto partizanų operacijose prieš sribus Šilavoto, Prienų ir Veiverių apylinkėse. Dalyvavo kautynėse Šilavote prieš sribų būstinės – „mūriuko“ ir Prienlaukio kaime.

1945 metų birželio 12 dieną Broniaus tėvų sodyboje vyko Tauro apygardos ir kai kurių Dzūkijos rinktininių vadų pasitarimas dėl tolesnės partizanų veiklos. Turbūt šnipai buvo pranešę sovietams. Apie 12 valandą žvalgai pranešė, kad į Pajiesio ir Skardupio kaimus privažiavo daug sovietų kariuomenės. Mūšis Šilavoto valsčiaus Degimų kaime tarp Geležinio Vilko 8-osios partizanų kuopos partizanų ir NKVD pasienio pulko kareivių vyko 1945 metų birželio 13 dieną. Partizanų buvo apie 100, jiems vadovavo K. Pinkvartas-Dešinys. Partizanai buvo užėmę pozicijas dešiniaime Jiesios krante, ties Kukoriškės tiltu.

Vampyro partizanų skyrius sulaukė sovietų žvalgų grupę, atėmė jų šovinius ir su laiškų, kad kariuomenė neitų į miškus, sovietų pulko vadui pasiuntė juos

pas saviškius. Nepaisant to, sovietai puolė partizanus per Dvarlaukio pievą. Mūšis su pertraukomis vyko 4–5 valandas iki sutemė naktis. Naktį partizanai mažais būreliais pasitraukė. Po Degimų kautynių, kur žuvo šeši partizanai (žuvo Jonas Slavickas-Putinas su penkiais kovos broliais) ir buvo sunkiai sužeistas Vincas Senvaitis-Žaliavelnis. Žuvo apie 70 rusų kareivių. Tie iš keršto sudegino Vilko sodybą, atėmė visus gyvulius. Vilko šeima apsigyveno mano tėviškėje. Tai buvo Pajiesio apylinkėse didžiausias partizanų mūšis per visą partizanų karo laikotarpį su garbinga pabaiga.

Albinas Buzas-Bijūnas iš Kazimieravo kaimo. Pasakojimai apie jo veiklą prieštaringi. Vienas šaltinis sako, kad jis žuvo KGB pasaloje netoli Gudelių. Kitas – lyg tai jis buvo pačių partizanų sušaudytas dėl blogo elgesio. Išėitų, kad Bijūnas mirė du kartus. Ne lygu kuo tikėti, žmonių pasakojimais ar pačių partizanų dokumentais. Antrasis variantas buvo sribų sugalvotas šmeižtas, kurį galutinai paneigė Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Rezistentų teisių komisija, 2016 metais suteikusi jam Kario savanorio statusą. Aš jį atsimenu vaikščiojantį ilgais plaukais, persirengusį moteriškais drabužiais. Pistoletą laikė rankose suvyniotą į skarelę. Kartais užeidavo ir pernaktodavo mano tėviškėje.

V. Juodsnukis knygos „Suvalkijos partizanų takais“ 486 puslapyje Bijūno žūtį aprašo taip: „Šventinę Kūčių naktį tarp Ažuolų Būdos miško ir Mikalavo giraitės pas Zariškių kaimo partizanų rėmėją GVR 54 kuopos vadas partizanų leitenantas Stasys Vaičiulis-Kazokas ir keli dalinio kovotojai valgė Kūčias. Po vakarienės rogėmis jie išvyko Gudelių link, nežinodami, kad Guobų giraitės pakraštyje ties Bliuvių sodyba buvo enkavedistų pasala. Trumpos, bet įnirtingose kautynėse žuvo kuopos vadas Kazokas, 1-ojo būrio kovotojas Albinas Buzas-Bijūnas, gimęs 1926 metais, iš Kazimieravo Pajiesio kaimo, ir jaunas partizanas Vincas Čiuoderis-Balandis, gimęs 1928 metais, iš Kazlų Rūdos valsčiaus Surgučio kaimo. Kiti trys partizanai prasiveržė ir pasitraukė į Mikalavo girią.“ Priedama ištrauka iš GVR įsakymo Nr. 52: „1947 m. gruodžio 31 d. &2 “54 kuopos vadą Kazoką ir tos pačios kuopos I būrio I skyriaus kovotoją Bijūną, žuvusius Černinės kaime 1947 metų gruodžio 24–25 naktį, išbraukti iš Rinktinės sąrašų.“

Petras Šulikauskas-Aidas priklausė Tauro apygardos Birutės rinktinei, veikė kartu su Garliavos partizanais. Kalėjo Vorkutos lageriuose šachtoje Nr. 40, kartu su Vytautu Jakučioniu. Petras yra gavęs Kario savanorio statusą. Jo brolis Vincas taip pat KGB buvo areštuotas ir įkalintas, nes vokiečių okupacijos metais tarnavo Lietuvos savisaugos daliniuose. Dabar abu mirę. Petras palaidotas Išlaužo kapinėse. Kur palaidotas Vincas, nežinoma.

(bus daugiau)

Povilas JAKUČIONIS